

Heroin chic – en uafkrystelig, barsk og vigtig roman

Maria Kjos Fonns blændende gode roman om den unge kvinde Elise, der dealer med spiseforstyrrelse og misbrug, gør dybt indtryk, skriver Isabella Mieke-Renard. Foto: Oda Berby

Isabella Mieke-Renard 23.04.2022

BØGER // ANMELDELSE – “At beskrive noget så ubærligt på human og smuk vis er fænomenalt”, skriver Isabella Mieke-Renard om Maria Kjos Fonns roman, *Heroin chic*, hvori en usikker men begavet og selvbevidst ung kvinde, Elise, mister sig selv til spiseforstyrrelse og misbrug. Den levende, usentimentale skildring af hendes forvandling til narkoman og kursen mod døden giver adgang til et ellers ubegribeligt univers. Det er rystende og så velskrevet, at Mieke-Renard – mod sin vilje – forstår Elise.

Heroin chic

Forfatter: Maria Kjos Fonn

Forlag: Gutkind. 208 sider. Oversat af Liv Nimand Duvås

Udkom d. 20. april 2022

For nylig var jeg til et middagsselskab, hvor snakken faldt på hvilke yndlingsbøger, vi hver især havde genlæst oftest. Det var heldigvis ikke en konkurrence i antal, for så havde jeg med sikkerhed tabt.

Min mor var en utålmodig “boggpusher” og overså tit min unge alder, fx lokkede hun mig til at læse Alexander Solsjenitsyns *Kræftafdelingen* som fjortenårig. Og Erica Jongs *Luft under vingerne* kom også ind på mit natbord i samme tidsrum.

Det var virkelig ikke noget, jeg kunne blære mig med over for klassekammeraterne, de var mildest talt ligeglade, men det tændte da min tidlige læselyst. Hvad har det

med sagen og anmeldelsen her at gøre? Tjah, at jeg af nærmest af nødvendighed har måttet genlæse klassikerne fra mine teenageår for at undersøge, hvorfor de blev siddende i mig.

I dag genlæser jeg sjældent. Jeg stresser over, hvad jeg så går glip af. Hvis man gerne vil følge med i de årlige nye danske skønlitterære udgivelser, skal man nå at åbne cirka 290 bøger hver måned. En umulig *bucket list*.

Vi følger lille Elise fra en lovende barndom i et velstillet og kærligt hjem – “smuk og blond som en alf” – med en agtet position som sopran og solist i et pigekor. Enebarn og mors øjsten. *What can go wrong?*

Denne norske roman, *Heroin chic*, som udkom på dansk for en uge siden, vil jeg aldrig kunne klare at læse igen. Men jeg lover jer for, at den er værd at læse. Uafrystelig, barsk og vigtig. Den er bestemt ikke hyggelig læsning under æbletræet, faktisk er den fascinerende ikke-hyggelig i sin kompromisløshed. Socialrealisme skrevet med litterær sproglig begavelse, der når længere ind under huden end en klassisk tv-dokumentar, der kunne skildre samme barske facts. Som når en bog er bedst, skaber den på fortættet vis scener og præcise billeder af en tragedie.

Forfatteren hedder Maria Kjos Fonn. Hun er 32 år og er blevet rost til skyerne i Norge, siden hun i 2014 debuterede med en novellesamling, og er nu nomineret til adskillige priser.

Heroin chic handler om spiseforstyrrelse og heroinmisbrug. Kjos Fonn har selv flirtet med begge dele, hvilket er et poppet verbum fra min side, men hendes egen såkaldte “flirt” endte ikke i det ultimative mørke, som romanen skildrer.

Maria Kjos Fonn har læst litteraturvidenskab på universitetet i Oslo, hvor hun bor og nu arbejder som journalist. Hendes forfatterskab tæller flere bøger. Foto: Lea Meilandt

Vi følger lille Elise fra en lovende barndom i et velstillet og kærligt hjem – “smuk og blond som en alf” – med en agtet position som sopran og solist i et pigekor. Enebarn og mors øjsten. *What can go wrong?* Hvorfor sulter sådan en velstimuleret *jente* sig halvt ihjel og spiser dulmende piller, som fører til et heftigt og livsfarligt stofmisbrug?

I romanen hører vi om hendes selvdestruktive trang, hendes næsten uforklarlige glæde ved at miste sig selv til rusen. "Ingen havde overtrådt mine grænser. De var der bare ikke. Der var bare tomt". Altid beskrevet som en nødudgang uden moralisering, blot konstaterende på usentimental vis. Her mens hun fixer heroin: "Jeg elskede at se den blå flamme, holde lighteren under skeen. Elskede lyden, når det kogte. Jeg tog et cigaretfilter, sugede væsken op. Trak blandingen op i sprøjten. Pyntede mig med bæltet om armen".

Berømt heder som topmodellen Kate Moss og senere Amy Winehouse, der i 90'erne og i starten af det nye århundrede blev idoliseret for deres undervægt, misbrug og androgyne look med mørke rander under øjnene, blev netop – som et modefænomen – betegnet som "*heroin chic*", deraf titlen på romanen. Hvem skal man ellers se op til, hvis alle omkring en tror, man er på ret kurs, selvom en hulhed i hjertet og en selvopfundet plexiglasrude spærrer vejen for at deltage i voksenlivet?

Det er især Maria Kjos Fønns persontegning af denne usikre men begavede og faktisk selvbevidste kvinde, der lykkes

Elises trang efter usynlighed og vægtløshed forstærkes i stedet, og svaret bliver anoreksien som begyndelse: "Den ekstreme nydelse, der lå i at give afkald på al nydelse". Eller: "Min krop skulle være som min korstemme, helt ren, den skulle opløse tyngdekraften. Jeg begyndte at kunne se rygradens knogler i spejlet, og jeg talte dem". Eller den hjerteskræende beskrivelse som her: "At sulte sig, når du har talent for det, er dejligt. Alt snurrer og lyser som i et tivoli. Knoglerne er skarpe. Jeg kannibaliserer mig selv. Jeg gnavede på knoglerne, spiste af hjernen, hjertet."

Elises spisevægring beskrives som en (skræmmende) kreativ proces. Vi læsere holder nærmest med hende i kampen og tæller med på kalorierne: "Jeg havde ikke spist hele dagen, så jeg måtte godt drikke. Fem øl ville blive tusind kalorier, hvilket ikke var helt kritisk. Jeg havde fundet min metode – en slags alkoreksi."

Succesen ved at snyde, spytte ud, kaste op, kvarte riskiks og kun indtage kalorier fra alkohol får hende ned på 42 kilo. Undervejs tager jeg mig selv i at håbe, at den lave vægt kan udfylde hendes tomhed, så absurd det end lyder. På få år dulmer vægttabet ikke lige så godt som trippet på stoffer, og vi følger hendes forvandling til hardcore misbruger i en alder af 20 år.

Det er især Maria Kjos Fønns persontegning af denne usikre men begavede og faktisk selvbevidste kvinde, der lykkes. Et meget levende portræt af en kurs mod døden, og netop det greb fascinerer og fastholder os læsere. Jeg rystes, jeg væmmes, samtidig forstår jeg hende. Imod min vilje.

Beklager, men I må læse med her om nedturen; den er svær for mig at rumme alene. Sangkarrieren og uddannelsen på konservatoriet går selvfølgelig ned af bakke. Følelserne for musikken afløses af følelsesløshed. Hun møder mænd, overgreb, forelskelse i de forkerte – et liv i rendestenen og så alligevel et håb i hvert eneste (mislykkede) behandlingsforløb. Først nervepiller, så amfetamin, så rygeheroin og derefter sprøjten, det hurtigste kick, hvis blodårene er til at finde efter sår og betændelse.

Til tider får vi nærmest romantiserende beskrivelser – dog er afsenderen rus-afhængige Elise og ikke forfatteren: “Pulsen op, vægten ned igen. Store pupiller, lille krop. Vinger på ryggen, fra de skarpe skulderblade, som var så gennemsigtige og hvide, et fletværk af pulverets korn som snekrystaller.”

Rusen beskrives også som at få bryst første gang, der aer indersiden af huden, et kram indefra, i hvert fald for pigen som ikke kan finde tilbage. Snart bliver “det at kneppe som at blive druknet. At blive holdt nede under vandet og svimmel, beruset af iltmangel, høj af at synke.”

At beskrive noget så ubærligt på human og smuk vis er fænomenalt. Usentimentalt ja, men med en sentimental pointe

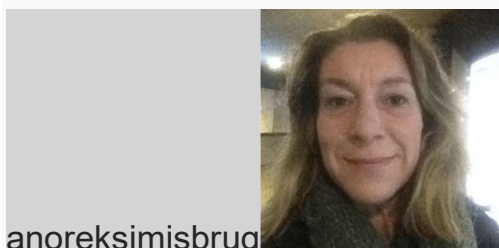
Elises mor ender i desperation – og man forstår hende faktisk – med at støtte datteren på helt forkert vis. En stof-symbiose og med et professionelt udtryk: medafhængighed. En rørende men skrøbelig alliance. Under en kort periode med afholdenhed konstaterer Elise tørt: “Mor har taget lidt på, efter jeg er stoppet, og hun har fået sin ansigtsfarve tilbage. Ligesom mig. Det klæder os ikke.”

Det er ikke kun den desperate mor, man forstår. Romanens poetiske skildringer, som jeg undervejs frygtede ville ende i ungdommelig “baggårdsromantik”, giver læseren større adgang til det ellers uforståelige og ubærlige univers. Maria Kjos Fonn benytter helt bevidst mange (næsten for mange) aforismer og metaforer i sin indlevelse. Netop derfor adskiller fortællingen sig fra gangbar følelssporno. Smerten, fx beskrevet som her, umuliggør nærmest forargelse: “Rendestenen var i

mine årer, kloakken flød.” Og: “At blande piller med heroin var en slags incest. Jeg lå tilbage som et vanskabt foster med blodskam i årerne.”

Én ting er, at jeg nu kender forskel på “Smackheads, crackheads, pilleslugere, alkoholikere, speedfreaks og cokehoveder”. *Not nice to know – but in these circumstances – need to know!* At beskrive noget så ubærligt på human og smuk vis er fænomenalt. Usentimentalt ja, men med en sentimental pointe. Man efterlades ikke i en følelsesløs rus.

Til fiktive unge Elise, som sidder i mig efter sidste side, vil jeg citere Oscar Wilde: “We are all in the gutter, but some of us are looking at the stars”.

anoreksimisbrug

Isabella Miehe-Renard

Isabella Miehe-Renard er journalist og forfatter. Hun er tidligere studievært på Kanal 2, TV2, DR1 og DR2. Hun bor i kollektiv i Halsnæs og trives udenfor rampelyset. Tæt på hav og fjord og Danmarks største sø.